

สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงทางการเมืองในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้น (ค.ศ. 618-754)¹

The Political Status and Role of Women in the Early Tang China, 618-754

He Ting²

ศิริพร ตาบเพชร³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทผู้หญิงทางการเมืองในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้น (ค.ศ. 618-754) การศึกษานี้เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานประเภทหนังสือ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพผู้หญิงทางการเมืองในราชวงศ์ถังตอนต้นซึ่งเป็นหลักฐานชั้นต้น เช่น ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังฉบับเก่าซึ่งแต่งขึ้นในยุคห้าราชวงศ์สิบอาณาจักร (The Five Dynasties and Ten Kingdoms Period ค.ศ. 902-979) กับประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังฉบับใหม่ซึ่งแต่งขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ (Northern Song Dynasty ค.ศ. 960-1127) นอกจากนี้ยังวิเคราะห์หนังสือและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพผู้หญิงทางการเมืองในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้นซึ่งเป็นหลักฐานชั้นรอง

ในสังคมโบราณของจีนที่ถือผู้ชายเป็นหลัก ผู้หญิงเป็นรอง ทำให้สิทธิการเข้าร่วมการเมืองจึงเป็นสิทธิเฉพาะผู้ชายเท่านั้น ผู้หญิงไม่สามารถเข้าร่วมการเมืองได้ ผลการศึกษาพบว่าสภาพสังคมและความคิดในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้นส่งผลให้สถานภาพผู้หญิงในสมัยนี้มีความโดดเด่นแตกต่างจากสมัยอื่น ๆ คือ สังคมราชวงศ์ถังตอนต้นมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้สังคมเปิดกว้างและไม่ยึดติดกับลัทธิขงจื้อเหมือนสมัยก่อน เนื่องจากการเปิดกว้างด้านการค้าขายบนเส้นทางสายไหมทั้งทางน้ำและทางบกช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ จึงมีวัฒนธรรมให้สิทธิเสรีภาพให้ผู้หญิงมากกว่า ลัทธิขงจื้อที่เป็นรากฐานความเชื่อสำคัญโบราณของจีนซึ่งเป็นลัทธิให้ความสำคัญกับผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงจำนวนมากเริ่มมีโอกาสในทางการเมืองโดยมีสิทธิแสดงความสามารถของตนเองบนเวทีการเมืองได้เช่นเดียวกับผู้ชาย โดยเฉพาะผู้หญิงชนชั้นสูงซึ่งในฐานะเป็นจักรพรรดินี องค์หญิงและหญิงที่รับตำแหน่งในราชวัง เป็นต้น เนื่องจากผู้หญิงกลุ่มนี้อยู่ใกล้ชิดกับจักรพรรดิและศูนย์กลางอำนาจ ประกอบกับกฎระเบียบของราชวังไม่เข้มงวดจึงทำให้ผู้หญิงมีโอกาสแทรกแซงทางการเมืองและมีบทบาทสำคัญมากทางการเมือง อีกทั้งยังส่งผลทำให้กลุ่มผู้หญิงสามัญชนได้เข้าร่วมการเมืองด้วย

คำสำคัญ: สถานภาพ บทบาท ผู้หญิง การเมือง ราชวงศ์ถัง

Abstract

This thesis will mainly research for the political status of women during the early period of Tang dynasty (618-754). This research is based on the analysis from the historical books and the data from the primary sources which are related to the political status of women during the early period of Tang dynasty. For example, the old Tang historical books which were written in the period of division called five dynasties and ten kingdoms and the new Tang historical books which were written in the Northern Song Dynasty time. In conclusion, this thesis will research the political status of women during the early Tang dynasty by the historical books and secondly sources.

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เรื่อง สถานภาพผู้หญิงในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้น (ค.ศ.618-754): The Status of Women in the Early Tang China, 618-754

² นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

In ancient Chinese society, male chauvinism prevails and women were inferior, which lead to the result that the rights to participate in politics are for the male-only and women have no right to do so. This research will focus on the political status of women in the early Tang dynasty. As the result, the research indicated that the status of women in the early Tang dynasty were obviously outstanding compared with other periods in Chinese history. However, due to the opened society and the diverse culture of Tang Dynasty, and due to the free trade on the Silk Road. Consequently, there are the cultural exchanges between countries. As the result, women have more social right comparing to Confucius culture in the past, which is the foundation of ancient Chinese which the men have more social right than women. Women's rights grow and even can be equal to men. Due to the following two reasons that on the one hand, aristocratic women who as the empress and women who take positions in the royal palace have the access to the emperor and the center of power. On the other hand, the regulations of the palace are not strict. Thus women have the opportunity to intervene in politics and play a very important role in it, which also affects the ordinary women, offering them the opportunity to join politics.

Keywords: Status, Role, Women, Political, Tang Dynasty

บทนำ

ในสมัยสังคมศักดินาของจีนนั้น ผู้ชายและผู้หญิงมีบทบาทแตกต่างกัน สังคมจีนนับถือผู้ชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงมีฐานะเป็นรอง โดยมีปัจจัยสำคัญมาจากการนับถือลัทธิขงจื้อ (Confucianism) ที่มีอิทธิพลมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น (Han Dynasty 206 ปีก่อนคริสต์ศักราช-ค.ศ. 220)⁴ ลัทธิขงจื้อมีบทบาทมากในสถาบันหลักต่าง ๆ ในสังคมจีน ทุกอย่างต้องปฏิบัติตามลัทธิขงจื้อ ผู้หญิงจึงถูกกดขี่จากหลายด้าน เช่น ผู้หญิงไม่มีสิทธิเลือกคู่ครองเองได้ ผู้หญิงต้องดูแลครอบครัวและรับผิดชอบงานบ้านต่าง ๆ จึงทำให้การใช้ชีวิตไม่มีความเป็นอิสระ แม้กระทั่งความคิดที่ห้ามผู้หญิงเข้าร่วมการเมืองยังถูกปลูกฝังในชนชั้นปกครอง และยังคงมีความเชื่อว่าถ้าผู้หญิงทำงานนอกบ้านแทนผู้ชายจะทำให้ครอบครัวแตกแยก อีกทั้งถ้าหากผู้หญิงขึ้นครองราชย์แทนผู้ชายประเทศชาติจะล่มสลาย จึงทำให้ผู้หญิงไม่สามารถแสดงความสามารถทางการเมืองได้

ถ้าเปรียบเทียบกับสมัยอื่น จะเห็นว่าสังคมจีนในสมัยราชวงศ์ถึงโดยเฉพาะในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้น (ค.ศ. 618-754) ค่อนข้างเปิดกว้างและมีความเจริญรุ่งเรืองมากกว่าสมัยอื่น ทั้งด้านการเมือง การปกครอง และการศึกษา เป็นเพราะว่าราชวงศ์ถังได้รับอิทธิพลจากการรวมชนเผ่าจากสังคมในสมัยราชวงศ์เว่ย จิ้น หนานและเป่ย์ (ค.ศ.220-581) เรียกว่าเป็นระยะสำคัญของการรวบรวมชนเผ่าจีนให้เป็นครอบครัวใหญ่ทำให้สังคมได้รับวัฒนธรรมที่หลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีการใช้ชีวิตของชนเผ่าเหนือกับชนเผ่าอื่นนั้นได้ถูกกลมกลืนกันเป็นหนึ่งเดียว⁵ อีกทั้งลัทธิเต๋า (Taoism) ได้รับการนับถือเป็นอย่างมากในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้น แนวคิดสำคัญของลัทธิเต๋าเป็นเรื่อง "หยินและหยาง" ซึ่งในด้านเพศสภาพ (Gender) นั้น หยินเป็นสัญลักษณ์แทนผู้หญิง หยางเป็นสัญลักษณ์แทนผู้ชาย ชายหญิงเท่าเทียมกันและเป็นส่วนหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติ ลัทธิเต๋ายังมีแนวคิดการยกย่องนางฟ้าและเทวดา จึงมีหนังสือชีวประวัติที่เขียนเฉพาะนางฟ้าเล่มแรกเกิดขึ้นในราชวงศ์ถังซึ่งชื่อว่า *การรวบรวมนางฟ้าที่เมืองยงเฉิง* เมืองยงเฉิงเป็นที่อยู่อาศัยของนางฟ้าซีหวังหมู่ (Queen Mother of the West) ซึ่งเป็นนางฟ้าที่มีฐานะสูงสุดในบรรดานางฟ้า ทำให้ภาพลักษณ์นางฟ้าถูกยกขึ้นมา⁶ จึงมีกลุ่มผู้หญิงที่นิยมนับถือลัทธิเต๋าก่อตั้งขึ้นมา

⁴ Lu Jing Yi. (2013). *The History of China*. p. 106.

⁵ Lu Yifei. (1994). *The Custom of Hu and the Charm of Sui and Tang in China -The Influence of the Customs of Northern Minority Nationalities in Wei, Jin and Northern Dynasties on Sui and Tang in China*. pp. 19-25.

⁶ Zhan Shi Chuang. (1990). *The Women and Taoism*. pp. 28-44.

อีกทั้งการพัฒนาและเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้นนั้น เป็นที่ยอมรับในหมู่ชนชั้นปกครองและกลายเป็นหลักคุณธรรมพื้นฐานในระบบการปกครองในสมัยนั้นด้วย แนวคิดสำคัญของพุทธศาสนาที่ว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกันได้รับการปลูกฝังในความคิดของประชาชน ซึ่งขัดแย้งกับลัทธิขงจื้อที่ว่าถือผู้ชายเป็นหลัก ผู้หญิงต่ำต้อย ด้วย 3 เหตุผลนี้ ลัทธิขงจื้อจึงมีบทบาทความสำคัญลดลง นอกจากนี้ เส้นทางสายไหมทางน้ำและทางบกที่มีความเจริญรุ่งเรืองนั้นทำให้สังคมราชวงศ์ถังตอนต้นได้เปิดการค้าการขายกับต่างชาติมากขึ้น นักธุรกิจต่างชาติจำนวนมากเดินทางมาค้าขาย นักศึกษาจากประเทศญี่ปุ่นจำนวนมากเดินทางมาศึกษาและยังมีมิชชันนารีเดินทางมาเผยแผ่ศาสนา ชาวต่างชาติเหล่านี้เดินทางมาแผ่นดินจีนและได้แลกเปลี่ยนความคิดและวัฒนธรรมของกันและกัน ซึ่งเป็นเหตุให้สังคมราชวงศ์ถังตอนต้นจึงกลายเป็นสังคมที่เปิดกว้างและเต็มไปด้วยวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งไม่ได้ยึดถือความคิดลัทธิขงจื้ออย่างเดียวเป็นหลัก

การเปิดกว้างของสังคมราชวงศ์ถังตอนต้น ทำให้บทบาทและสถานภาพผู้หญิงแตกต่างจากสมัยอื่น ผู้หญิงมีความสามารถในเรื่องการเมือง เช่น จักรพรรดินีบูเซ็กเทียน (Empress Wu Zetian ค.ศ. 624-705) สถาปนาราชวงศ์โจวและตั้งตนเป็นจักรพรรดินีองค์แรกและองค์เดียวในประวัติศาสตร์จีน องค์หญิงไท่ผิง (Princess Taiping ค.ศ. 665 - ค.ศ. 713) พระธิดาของจักรพรรดินีบูเซ็กเทียนและจักรพรรดิถังเกาจง (Emperor Tang Gaozong ค.ศ. 628-683) เป็นผู้สนับสนุนให้องค์ชายหลี่หลงจี (Li Longji ค.ศ. 685-762) ทำรัฐประหารยึดอำนาจจากจักรพรรดินีเหว่ย (Empress Wei ?-ค.ศ. 710) ซึ่งกวนหวานเอ้อ (Shang guan Wan'er ค.ศ. 664-710) เป็นผู้หญิงที่ได้รับแต่งตั้งเป็นราชเลขาธิการของพระนางบูเซ็กเทียน ซึ่งมีหน้าที่ร่างพระบรมราชโองการ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยพบว่าสภาพสมัยราชวงศ์ถังตอนต้นได้ส่งผลให้สถานภาพและบทบาทผู้หญิงในสมัยนี้มีความโดดเด่นแตกต่างจากสมัยอื่น ๆ จึงมุ่งเน้นศึกษาเรื่องสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงทางการเมืองในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้น (ค.ศ. 618-754)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทผู้หญิงทางการเมืองในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้น (ค.ศ. 618-754)
2. เพื่อศึกษาบริบทสังคมราชวงศ์ถังตอนต้นที่มีผลต่อสถานภาพและบทบาทของผู้หญิง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเล่มนี้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานประเภทหนังสือ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพผู้หญิงทางการเมืองในราชวงศ์ถังตอนต้นซึ่งเป็นหลักฐานชั้นต้น เช่น ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังฉบับเก่าซึ่งแต่งขึ้นในยุคห้าราชวงศ์สิบอาณาจักร (The Five Dynasties and Ten Kingdoms Period ค.ศ. 902-979) กับประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังฉบับใหม่ซึ่งแต่งขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ (Northern Song Dynasty ค.ศ. 960—1127) นอกจากนั้นยังวิเคราะห์หนังสือและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพผู้หญิงทางการเมืองในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้นซึ่งเป็นหลักฐานชั้นรอง

ผลการวิจัย

ในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้น ที่มีการเปิดกว้างของสังคม ทำให้ผู้หญิงจำนวนมากได้แสดงความสามารถของตัวเองบนเวทีการเมือง ในจำนวนนั้นไม่เพียงแต่รวมผู้หญิงในราชวัง ซึ่งได้แก่ จักรพรรดินี องค์หญิงและผู้หญิงที่ได้รับตำแหน่งจากฮ่องเต้ซึ่งมีหน้าที่ในพระราชวัง ผู้หญิงที่มีฐานะทางครอบครัวดี เช่น ภรรยาของขุนนางในตำแหน่งสูง ยังรวมผู้หญิงสามัญชนธรรมดาซึ่งได้แก่ผู้หญิงชวานากับผู้หญิงที่ถือศีลบำเพ็ญตน เป็นต้น

1. การเข้าร่วมการเมืองของผู้หญิงชนชั้นสูง

เนื่องจากจักรพรรดินี นางสนมและองค์หญิงพักอาศัยอยู่ในราชวังตลอด ได้ร่วมใช้ชีวิตกับจักรพรรดิจึงทำให้ผู้หญิงกลุ่มนี้ใกล้ชิดกับการเมืองมากที่สุด ด้วยการเปิดกว้างของสังคมราชวงศ์ถังตอนต้นและกฎระเบียบของราชวังไม่ค่อยเข้มงวด จารีตประเพณีสำหรับผู้หญิงจึงค่อย ๆ หายไป และเปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถเข้าร่วมการเมืองได้

ตัวอย่างผู้หญิงที่มีบทบาททางการเมืองอย่างโดดเด่นที่ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์จีนเริ่มจากคนแรกคือจักรพรรดินีผู้ยิ่งใหญ่ พระนางบูเช็กเทียนเป็นผู้หญิงที่เข้าร่วมการเมืองจนประสบความสำเร็จและได้เป็นจักรพรรดิผู้หญิงองค์แรกและองค์เดียวในประวัติศาสตร์จีน สมัยก่อนตามกฎหมายเถียรบาลจีนไม่อนุญาตให้ผู้หญิงสืบทอดตำแหน่งในราชบัลลังก์ แต่พระนางบูเช็กเทียนนั้นทรงตั้งใจที่จะล้มล้างประเพณีนี้ เมื่อพระนางได้ขึ้นเป็นจักรพรรดิ พระนางดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเตรียมตัวขึ้นครองราชย์และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้ผู้หญิงทำให้ผู้หญิงได้รับการยอมรับจากสังคม ใน ค.ศ. 656 หลังจากพระนางขึ้นเป็นจักรพรรดินี พระนางได้ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ มากมาย เช่น พระนางเป็นผู้จัดพิธีการบูชาเทพหนอนใหม่ โดยให้ผู้หญิงที่ได้รับเกียรติยศทั้งหมดเข้าร่วมพิธี พระนางส่งเสริมให้ผู้หญิงทั้งหลายเลี้ยงหนอนใหม่และนำไหมมาทอผ้า ทำให้ผู้หญิงมีหน้าที่รับผิดชอบของตัวเอง จารีตประเพณีได้บันทึกในหนังสือชื่อว่า *จารีตประเพณีของราชวงศ์โจว (Zhou Li)* ว่า พิธีการบูชาเทพหนอนใหม่เป็นพิธีระดับประเทศซึ่งจักรพรรดินีเป็นผู้จัดขึ้น ในสมัยจีนโบราณเชื่อว่าประชาชนที่ได้รับรู้วิธีการเลี้ยงหนอนใหม่และวิธีการทอผ้าซึ่งได้รับการสั่งสอนจากเทพหนอนใหม่ ดังนั้น เทพหนอนใหม่มีความสำคัญสำหรับประชาชน เพื่อตอบแทนเทพหนอนใหม่และส่งเสริมผู้หญิงทอผ้าจึงจัดพิธีการบูชาขึ้น

ตลอดสมัยราชวงศ์ถังได้จัดพิธีการบูชาเทพหนอนใหม่ทั้งหมดแปดครั้ง โดยพระนางบูเช็กเทียนเป็นผู้จัดจำนวน 4 ครั้ง การจัดพิธีการบูชาเทพหนอนใหม่บ่อยครั้งของพระนางบูเช็กเทียนเป็นเสมือนการประกาศให้ทั่วประเทศทราบว่าพระนางเป็นผู้หญิงที่แข็งแกร่ง มีความสามารถเป็นผู้นำ ไม่ใช่แค่เป็นภรรยาหรือมารดาที่อยู่ในราชวังเท่านั้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าพระนางพยายามสร้างภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ขยันหมั่นเพียรขึ้นมาเพื่อได้รับการยกย่องจากสังคม ใน ค.ศ.655 เมื่อพระนางขึ้นเป็นจักรพรรดินีได้ไม่นาน พระนางเริ่มเรียกร้องให้ขุนนางทั้งหลายกับหัวหน้าชาวเผ่าต่าง ๆ มาเข้าเฝ้าที่ประตูหุ่ยเหมิน (Suyi Men) อีกทั้งเรียกร้องให้ผู้หญิงที่ได้รับเกียรติยศซึ่งหมายถึงองค์หญิง นางสนมและภรรยาขุนนางระดับสูงทั้งหลายมาเข้าเฝ้าเช่นกัน การกระทำนี้แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงได้รับเกียรติยศมีสิทธิเท่าเทียมกับขุนนางมาเข้าเฝ้าจักรพรรดินีพร้อมกันได้ ต่อมาพระนางบูเช็กเทียนยังได้กำหนดพิธีขึ้นมาใหม่ว่าในเทศกาลสำคัญ เช่น เทศกาลเข้าร่วมฤดูหนาวกับเทศกาลปีใหม่ ขุนนางกับผู้หญิงที่ได้รับเกียรติยศซึ่งหมายถึงองค์หญิง นางสนมและภรรยาขุนนางระดับสูงทั้งหมดต้องมาถวายพระพรจักรพรรดินี⁷

ตามคำสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์นามเฉินรุ่ยสูย (Chen Ruoshui) ว่า ค.ศ. 662 พระนางบูเช็กเทียนยังได้เปลี่ยนชื่อตำแหน่งต่าง ๆ ของผู้หญิงในราชวัง ซึ่งรวมถึงนางสนมกับหญิงรับใช้ราชสำนักฝ่ายในขึ้นใหม่เพื่อให้ผู้หญิงในราชวังมีบทบาทหน้าที่มากขึ้นในราชวัง เช่น นางสนมในสมัยราชวงศ์ถังแบ่งเป็นแปดระดับ นางสนมอันดับแรกเรียกว่าฟูเหริน (Fu Ren) ซึ่งเป็นชื่อเฉพาะผู้หญิง พระนางได้เปลี่ยนเป็นจันเตอ (Zan De) ซึ่งเป็นชื่อเฉพาะผู้ชาย หมายความว่านางสนมอันดับแรกเป็นคู่ครองของจักรพรรดิต้องเป็นผู้หญิงที่มีคุณธรรมจริยธรรมเท่าเทียมกับจักรพรรดิ นางสนมอันดับที่สองชื่อจิวผิง (Jiu Pin) เป็นชื่อเฉพาะผู้หญิง พระนางได้เปลี่ยนชื่อเป็นชวณหยี (Xuan Yi) ซึ่งเป็นชื่อเฉพาะผู้ชาย หมายความว่าสืบทอดและเผยแพร่ความศักดิ์ศรีของจักรพรรดิ ต่อมานางสนมที่ชื่อว่าเหมยเหริน (Mei Ren) ซึ่งเป็นนางสนมอันดับที่สี่ ได้เปลี่ยนชื่อเป็นเฉิงจื่อ (Cheng Zhi) หมายความว่า ต้องรับและทำตามคำสั่งจากจักรพรรดิ และนางสนมอันดับที่ห้าชื่อไฉเหริน (Cai Ren) ได้เปลี่ยนชื่อเป็นเว่ยเซียน (Wei Xian) หมายความว่าเป็นผู้พิทักษ์ซึ่งเปรียบเหมือนทเวดา ส่วนหญิงรับใช้ราชสำนักฝ่ายในในระดับที่หกถึงระดับที่เก้ามีชื่อใหม่ว่าเป็นยามของจักรพรรดิ⁸ การเปลี่ยนชื่อดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พระนางบูเช็กเทียนต้องการให้ผู้หญิงของราชสำนักฝ่ายในไม่เพียงแต่เป็นภรรยาและคนรับใช้ที่ดูแลจักรพรรดิเท่านั้น แต่ต้องรับผิดชอบหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจักรพรรดิเหมือนผู้ชายอีกด้วย การกระทำเหล่านี้เป็นการปูทางของพระนางบูเช็กเทียนก่อนขึ้นครองราชย์

⁷ Chen Ruoshui. (2009). *Shadowed Landscapes Women's Culture and Family Life in Tang China*. pp. 167-183.

⁸ Chen Ruoshui. (2009). *op. cit.* pp. 171-173.

ถ้าเทียบกับการจัดพิธีการบูชาเทพหนอนใหม่กับการเปลี่ยนชื่อของนางสนมและคนรับใช้ราชสำนักฝ่ายใน เรื่องถัดไป จะยิ่งแสดงให้เห็นว่าพระนางบูเช็กเทียนมีความต้องการที่จะเข้าร่วมการเมืองเหมือนผู้ชาย ใน ค.ศ. 665 พระนางบูเช็กเทียน เรียกร้องจะเข้าร่วมพิธีเฟิงชาน (Feng Shan Li) เพื่อแสดงอำนาจของตัวเองในการเมืองเท่าเทียมกับผู้ชาย พิธีเฟิงชานเป็นพิธีระดับประเทศที่ยิ่งใหญ่และศักดิ์สิทธิ์ที่สุดสำหรับจักรพรรดิ ผู้หญิงไม่มีสิทธิเข้าร่วมพิธีนี้ มีแต่จักรพรรดิกับขุนนางระดับสูงเข้าร่วมได้ คำว่าเฟิง หมายความว่าบูชาท้องฟ้าเบื้องบน คำว่าชาน หมายความว่าบูชาพื้นแผ่นดิน พิธีนี้จะจัดที่ภูเขาไท่ซาน (Mount Taishan) ซึ่งตั้งอยู่ที่มณฑลซานตงในปัจจุบัน (Shandong Province) ในสมัยโบราณเชื่อว่าภูเขาไท่ซานเป็นภูเขาสูงสุด การที่พระนางบูเช็กเทียนเรียกร้องอยากเข้าร่วมพิธีนี้ได้รับความเห็นด้วยจากจักรพรรดิถังเกาจง ตามประเพณี ผู้ถวายการบูชาลำดับต้นของการบูชาท้องฟ้าเบื้องบนและพื้นแผ่นดินคือจักรพรรดิ ผู้ถวายการบูชาลำดับที่สองและผู้ถวายลำดับการบูชาสุดท้ายของการบูชาท้องฟ้าเบื้องบนกับพื้นแผ่นดินคือขุนนางลำดับสูง แต่พระนางเห็นว่าผู้ถวายการบูชาลำดับที่สองและผู้ถวายการบูชาลำดับสุดท้ายไม่ควรเป็นขุนนางลำดับสูง แต่ควรเป็นจักรพรรดินีกับผู้หญิงที่มีเกียรติยศ การกระทำของพระนางนี้เพื่อแสดงว่าตัวเองกับผู้หญิงต่าง ๆ สามารถมีอำนาจเท่าเทียมกับผู้ชายซึ่งก่อนสมัยราชวงศ์ถัง การที่มีผู้หญิงเข้าร่วมพิธีเฟิงชานไม่เคยเกิดขึ้น⁹

หลังจากพระนางบูเช็กเทียนได้ขึ้นเป็นจักรพรรดินีของจักรพรรดิถังเกาจง สุขภาพร่างกายของจักรพรรดิไม่แข็งแรงนัก จักรพรรดิถังเกาจงจึงมอบภาระหน้าที่ให้กับจักรพรรดินีพระนางบูเช็กเทียนให้ช่วยการตัดสินใจเรื่องการเมือง ด้วยความที่พระนางเป็นคนเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาและชอบอ่านหนังสือตั้งแต่เด็ก ทำให้พระนางมีความสามารถในการบริหารประเทศได้เป็นอย่างดี ความคิดที่บริหารประเทศส่วนใหญ่สอดคล้องกับความคิดของจักรพรรดิถังเกาจง พระนางจึงได้รับความเชื่อถือจากจักรพรรดิถังเกาจงมาก ทุกครั้งที่จักรพรรดิถังเกาจงว่าราชการและต้องตัดสินใจเรื่องการเมืองต่อหน้าขุนนางต่าง ๆ พระนางจะคอยช่วยให้ความคิดเห็นอยู่เบื้องหลังโดยไข่มานกันไว้ตลอด ค.ศ. 683 จักรพรรดิถังเกาจงสวรรคต พระราชโอรสองค์ที่สามขึ้นครองราชย์ซึ่งคือจักรพรรดิถังจงจง (Emperor Tang Zhongzong ค.ศ. 656-710) แต่เวลาแค่ผ่านไปสองเดือน พระนางเรียกร้องให้จักรพรรดิถังจงจงสละตำแหน่งจักรพรรดิ และเนรเทศครอบครัวถังจงจงไปยังที่แสนไกล ค.ศ. 690 ขณะที่พระนางบูเช็กเทียนมีพระชนม์หกสิบเจ็ดพรรษา พระนางได้ทรงดำเนินการขึ้นสุดท้ายในการขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิและเปลี่ยนราชวงศ์ถังเป็นราชวงศ์โจว อีกทั้งตั้งชื่อตัวเองใหม่ว่า จ้าว (Zhao) ซึ่งเปรียบเสมือนว่าพระนางเองเหมือนดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่ส่องแสงสว่างไปทั่วโลก ในช่วงเวลาของการปกครองของพระนางบูเช็กเทียน พระนางได้ดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาของประเทศไว้มากมาย เช่น ด้านการเมือง พระนางทรงเปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถออกความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง และให้ความสนใจในเรื่องการรับฟังความคิดเห็น อีกทั้งพระนางบูเช็กเทียนได้พัฒนาระบบการสอบคัดเลือกขุนนางเคอจิวให้มีความสมบูรณ์ขึ้น และเพิ่มจำนวนคนที่รับตำแหน่งข้าราชการ ด้านเศรษฐกิจ พระนางได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเกษตร ทัตถกรรมและดำเนินนโยบายให้ลดความเข้มงวดของการใช้แรงงานและการเก็บภาษีให้เบาลงเพื่อให้ประชาชนได้ผ่อนคลาย นอกจากนี้ พระนางเป็นผู้ที่กุมอำนาจขั้นสูงสุด ใน ค.ศ. 696 พระนางในฐานะจักรพรรดิจัดพิธีเฟิงชาน พิธีเฟิงชานครั้งนี้ไม่ได้จัดที่ภูเขาไท่ซาน แต่จัดที่ภูเขาซงชาน (Mount Songshan) ซึ่งตั้งอยู่ที่มณฑลเหอหนันในปัจจุบัน (Henan Province) และมีผู้หญิงจำนวนมากเป็นผู้เข้าร่วม พิธีครั้งนี้พระนางเป็นผู้ถวายบูชาลำดับต้นซึ่งไม่เคยมีผู้หญิงเป็นผู้ถวายมาก่อน พระนางบูเช็กเทียนต้องการแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงมีสิทธิจัดพิธีเฟิงชานและมีสิทธิเข้าร่วมพิธีได้¹⁰

การกระทำเหล่านี้ของพระนางบูเช็กเทียนตั้งแต่จัดพิธีการบูชาเทพหนอนใหม่ถึงการจัดพิธีเฟิงชานเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของผู้หญิงให้ดีและพยายามให้ผู้หญิงได้รับความยกย่องจากสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่พระนางได้ทำก่อนขึ้นครองราชย์ เมื่อพระนางขึ้นครองราชย์แล้วและเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุด จึงดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศอีกมากมาย พระนางบูเช็กเทียนเป็นผู้เริ่มต้นที่ทำให้ผู้หญิงได้เข้าร่วมการเมืองโดยตรง ต่อมาผู้หญิงอีกมากมายที่อยากเป็นเหมือนพระนางบูเช็กเทียน เช่น

⁹ Xie Shengming; & Huang Liping. editors. (2004a). *The Old Book of Tang China (Volume1)*. pp. 218-240.

¹⁰ Xie Shengming; & Huang Liping. editors. (2004c). *The New Book of Tang China (Volume1)*. pp. 495-518.

จักรพรรดินีเหว่ย ซึ่งเป็นลูกสะใภ้พระนางบูเช็กเทียน องค์หญิงอันเล่อ (Princess Anle ค.ศ. 684-710) ซึ่งเป็นหลานสาวของพระนางบูเช็กเทียน และองค์หญิงไท่ผิง ซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระนางบูเช็กเทียน เป็นต้น

จักรพรรดินีเหว่ยเป็นภรรยาของจักรพรรดิถังจงจิง ใน ค.ศ. 705 พระนางบูเช็กเทียนถูกบังคับให้สละตำแหน่งจักรพรรดิ ให้จักรพรรดิถังจงจิงได้ขึ้นครองราชย์อีกครั้ง หลังจากจักรพรรดิถังจงจิงได้ขึ้นครองราชย์ จักรพรรดินีเหว่ยได้ทำการเลียนแบบการกระทำที่เตรียมตัวก่อนขึ้นครองราชย์ของพระนางบูเช็กเทียนทันที เช่น เมื่อจักรพรรดิถังจงจิงว่าราชการและต้องตัดสินใจเรื่องการเมืองต่อหน้าขุนนาง จักรพรรดินีเหว่ยจะนั่งข้างหลังช่วยตัดสินใจด้วยโดยมีมานกบินไว้ สาเหตุที่ถังจงจิงปล่อยให้จักรพรรดินีเหว่ยเข้าร่วมการเมือง ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อแรก พระนางบูเช็กเทียนเป็นตัวอย่างที่เข้าร่วมการเมืองจึงทำให้ผู้หญิงรุ่นต่อมาเข้าร่วมการเมืองบ้าง ข้อสอง อุปนิสัยของจักรพรรดินีเหว่ยเป็นอุปนิสัยของชาวเผ่าเหนือซึ่งเป็นผู้หญิงที่แข็งแกร่งและกล้าหาญทำให้กล้าที่จะแสดงความสามารถของตนเองออกมา ข้อสาม อุปนิสัยของถังจงจิงเป็นคนอ่อนแอและไม่มีความสามารถทางด้านการเมือง เมื่อช่วงเวลาที่เนรเทศได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับภรรยา ภรรยาอยู่ข้าง ๆ และให้กำลังใจตลอดถังจงจิงจึงสาบานว่าถ้าวันข้างหน้าได้ขึ้นครองราชย์อีก จะให้ภรรยาเข้าร่วมการเมืองบริหารประเทศด้วยกันเพื่อเป็นสิ่งตอบแทนให้แก่ภรรยา นอกจากนี้ จักรพรรดินีเหว่ยยังขอเรียกร้องให้ผู้ชายอายุสี่สิบสามมีสิทธิการเกณฑ์ทหาร อายุห้าสิบเก้าไม่ต้องไปเกณฑ์ทหาร จักรพรรดินีเหว่ยพยายามลดภาระของประชาชนให้เบาลง และพยายามสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของผู้หญิงขึ้นมาเพื่อรับารยกย่องจากประชาชน¹¹

จักรพรรดินีเหว่ยได้ขยายอิทธิพลในการเมืองของตัวเอง โดยร่วมมือกับหลานของพระนางบูเช็กเทียนที่ชื่อว่า หู่ซันซือ (Wu Sansi ค.ศ. 649-707) อิทธิพลของกลุ่มตระกูลเหว่ยกับอิทธิพลของกลุ่มตระกูลหู่ร่วมมือกันกลายเป็นอิทธิพลที่ยิ่งใหญ่ในการควบคุมการเมืองจึงทำให้กลุ่มขุนนางเก่าที่รักษาอิทธิพลตระกูลหลี่ของราชวงศ์ถังถูกทำลาย หลังจากจักรพรรดิถังจงจิงสวรรคต จักรพรรดินีเหว่ยแอบให้พระราชเลขานุการซึ่งกวนหวานเออร์ (Shangguan Wan'er ค.ศ. 664-710) ทำพิธีกรรมปลอมของจักรพรรดิถังจงจิงขึ้นมา ระบุว่าตำแหน่งจักรพรรดิยกให้พระราชโอรสองค์เล็ก ซึ่งมีอายุแค่สิบหกชันษาและให้จักรพรรดินีเหว่ยเป็นผู้ปกครองการเมือง จักรพรรดินีเหว่ยแอบทำพิธีกรรมนี้ขึ้นมาเพื่อให้ตัวเองกลายเป็นผู้มีสิทธิเป็นผู้ช่วยการเมืองโดยที่ตัวเองไม่ได้แย่งชิงอำนาจมาจากใคร ต่อมาจักรพรรดินีเหว่ยได้ดำเนินการใน 5 เรื่อง เพื่อเตรียมตัวขึ้นครองราชย์ เรื่องแรก ส่งทหารไปเพื่อป้องกันพระราชโอรสองค์โตชื่อว่าหลี่ฉงฝู (Li Chongfu ค.ศ. 680-710) จะทำรัฐประหารเพื่อแย่งชิงอำนาจของน้องชาย เรื่องที่สอง ในสมัยราชวงศ์ถังมีเมืองหลวงตะวันตกซึ่งคือเมืองฉางอานกับเมืองหลวงตะวันออกซึ่งคือเมืองลั่วหยาง เมืองหลวงสองเมืองนี้ต่างมีกลุ่มอิทธิพลของชนชั้นปกครองควบคุมอยู่ จักรพรรดินีเหว่ยได้ส่งอัครเสนาบดีสองคนไปเมืองหลวงตะวันออกซึ่งคือเมืองลั่วหยาง เพื่อทำให้สถานการณ์ของเมืองลั่วหยางมั่นคงมากขึ้น เพื่อป้องกันการเกิดความวุ่นวายต่อเมืองฉางอาน เรื่องที่สาม ปลอดภัยพวกตระกูลหลี่ เมื่อจักรพรรดินีเหว่ยขึ้นควบคุมอำนาจได้ทำลายผลประโยชน์ของตระกูลหลี่ จักรพรรดินีเหว่ยจึงให้เกียรติยศแก่ตระกูลหลี่ เรื่องที่สี่ ควบคุมราชสำนักและพยายามที่จะได้รับการสนับสนุนจากขุนนางทั้งหลาย เรื่องที่ห้า ควบคุมทหาร จักรพรรดินีเหว่ยได้มอบอำนาจให้ญาติพี่น้องของตัวเองเพื่อควบคุมทหาร¹² ไม่ว่าจะเตรียมตัวที่ขึ้นครองราชย์ของจักรพรรดินีเหว่ยจะสมบูรณ์แค่ไหน แต่ใน ค.ศ. 710 องค์หญิงไท่ผิงกับองค์ชายหลี่หลงจี้ซึ่งคือจักรพรรดิถังเสวียนจง (Emperor Tang Xuanzong) ร่วมมือทำรัฐประหารขึ้นมา ทำให้จักรพรรดินีเหว่ยถูกประหารชีวิต¹³ จักรพรรดิใหม่ถูกบังคับเรียกคืนตำแหน่ง การขึ้นครองราชย์ของจักรพรรดินีเหว่ยประสบความสำเร็จได้ขึ้นครองราชย์มาก่อน ดังนั้น ตระกูลหลี่จึงได้เรียนรู้บทเรียนและยังป้องกันไม่ให้ผู้หญิงได้เข้าร่วมการเมืองอีก จึงทำให้จักรพรรดินีเหว่ยเกิดความล้มเหลว แต่อย่างไรก็ตาม จักรพรรดินีเหว่ยเป็นผู้หญิงอีกคนหนึ่งที่กำลังล้มล้างความคิดที่กีดกันผู้หญิงไว้นอกการเมือง

¹¹ Xie Shengming; & Huang Liping, editors. (2004a). *op. cit.* pp. 246-253.

¹² Meng Man. (2016). *Princess Taiping and Her Times.* pp. 421-429.

¹³ Xie Shengming; & Huang Liping, editors. (2004c). *op. cit.* p. 608.

องค์หญิงอันเล่อเป็นพระราชธิดาองค์เล็กของจักรพรรดินีเหว่ยกับจักรพรรดิถังจงจิง องค์หญิงอันเล่อเกิดในช่วงเวลาจักรพรรดิถังจงจิงถูกเนรเทศ จักรพรรดินีเหว่ยกับจักรพรรดิถังจงจิงรักและตามใจองค์หญิงอันเล่อมาก ทำให้องค์หญิงอันเล่อเป็นองค์หญิงที่เอาแต่ใจ เย่อหยิ่ง และฟุ่มเฟือย องค์หญิงอันเล่อมีความทะเยอทะยานที่อยากเป็นจักรพรรดิเหมือนพระนางบูเช็กเทียน เพื่อขยายอิทธิพลทางการเมืองของตัวเอง องค์หญิงอันเล่อขายตำแหน่งให้แก่ผู้ที่สนับสนุน ผู้ที่รับตำแหน่งที่ต่ำกว่า อัครเสนาบดีส่วนใหญ่มาจากองค์หญิงอันเล่อ พระราชโองการที่องค์หญิงอันเล่อเขียนเสร็จและให้จักรพรรดิถังจงจิงเซ็นชื่อ จักรพรรดิถังจงจิงยืมแล้วเซ็นชื่อโดยไม่ได้ตรวจเนื้อหาว่าเหมาะสมสถานการณ์ทางการเมืองหรือไม่ใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งองค์หญิงอันเล่อยังเรียกร้องให้จักรพรรดิถังจงจิงเรียกคืนตำแหน่งองค์รัชทายาทจากองค์ชายหลี่ฉงจวิน (Li Chongjun ?-ค.ศ. 707) และแต่งตั้งตัวเองเป็นองค์รัชทายาทเพื่อสืบทอดตำแหน่งจักรพรรดิต่อไป การขอแต่งตั้งองค์หญิงเป็นองค์รัชทายาทไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน องค์หญิงอันเล่อเป็นองค์หญิงองค์แรกที่ขอแต่งตั้งตัวเองขึ้นเป็นองค์รัชทายาทในประวัติศาสตร์จีน องค์หญิงอันเล่อเคยกล่าวว่า พระนางบูเช็กเทียนเป็นจักรพรรดิได้ ข้าพเจ้าเป็นองค์หญิง จะเป็นองค์รัชทายาทที่สืบทอดตำแหน่งจักรพรรดิไม่ได้หรือ แม้ว่าจักรพรรดิถังจงจิงทรงโปรดพระราชธิดาของพระองค์เองมากเพียงใด แต่พระองค์ไม่เห็นด้วยกับเรื่องการขอแต่งตั้งองค์หญิงเป็นองค์รัชทายาท ทั้งยังโดนแรงกดดันความไม่เหมาะสมต่าง ๆ นานาจากบรรดาขุนนางทั้งหลาย ต่อมาหลังจากที่จักรพรรดิถังจงจิงสวรรคต ค.ศ.710 องค์หญิงไท่ผิงกับองค์ชายหลี่หลงจีซึ่งคือจักรพรรดิถังเสวียนจงร่วมมือทำรัฐประหารขึ้นจึงทำให้องค์หญิงอันเล่อถูกประหารชีวิต¹⁴

องค์หญิงไท่ผิง เป็นพระราชธิดาของพระนางบูเช็กเทียนกับจักรพรรดิถังเกาจง เป็นน้องสาวของจักรพรรดิถังจงจิง อุปนิสัยขององค์หญิงไท่ผิงเหมือนมารดาพระนางบูเช็กเทียน องค์หญิงไท่ผิงมีความเฉลียวฉลาดและสติปัญญาทางการเมือง จึงได้รับความรักจากพระนางบูเช็กเทียน ในสมัยของพระนางบูเช็กเทียน องค์หญิงไท่ผิงได้เข้าร่วมการเมืองโดยได้รับอนุญาตจากพระมารดา เมื่อพระนางบูเช็กเทียนต้องตัดสินใจเรื่องการเมืองก็มักจะปรึกษากับพระราชธิดาองค์หญิงไท่ผิง ต่อมาองค์หญิงไท่ผิงช่วยพระมารดาพระนางบูเช็กเทียนปราบปรามอิทธิพลของขุนนางชื่อว่าหลี่จวินเฉิน (Lai Junchen ค.ศ. 651-697) แม้ว่าการสมรสขององค์หญิงไท่ผิงรอบที่สองที่สมรสกับหวูโยวจี (Wu Youji ค.ศ. 663-712) ซึ่งเป็นญาติของพระนางบูเช็กเทียน องค์หญิงไท่ผิงกลายเป็นลูกสะใภ้ของครอบครัวตระกูลหวู่ แต่ทางด้านการเมืององค์หญิงไท่ผิงสนับสนุนตระกูลหลี่ซึ่งคือตระกูลตัวเอง ต่อมาใน ค.ศ.705 ขุนนางที่สนับสนุนตระกูลหลี่และอัครเสนาบดีชื่อว่าจางเจี้ยนจื่อ (Zhang Jianzhi ค.ศ. 625-706) ได้ร่วมมือกับองค์หญิงไท่ผิงทำรัฐประหารขึ้นเพื่อต่อต้านอำนาจของพระนางบูเช็กเทียนซึ่งคือพระมารดาขององค์หญิงและสนับสนุนพระเชษฐาองค์ที่สามนามหลี่เสียน (Li Xian ค.ศ. 656-710) ซึ่งเป็นจักรพรรดิถังจงจิงขึ้นครองราชย์ หลังจากจักรพรรดิถังจงจิงได้ขึ้นครองราชย์อีกครั้ง อิทธิพลทางการเมืองขององค์หญิงไท่ผิงได้ขยายมากขึ้น ด้วยสถานการณ์ที่จักรพรรดินีเหว่ยกับองค์หญิงอันเล่อมีเป้าหมายที่จะแย่งชิงอำนาจ องค์หญิงไท่ผิงเป็นผู้ที่สนับสนุนตระกูลหลี่ได้ร่วมมือกับองค์ชายหลี่หลงจีที่เป็นหลานขององค์หญิงไท่ผิงซึ่งต่อมาคือจักรพรรดิถังเสวียนจงทำรัฐประหารขึ้นเพื่อต่อต้านอิทธิพลทางการเมืองของจักรพรรดินีเหว่ยและองค์หญิงอันเล่อและสนับสนุนหลี่ตัน (Li Dan ค.ศ. 662-716) ซึ่งเป็นพระเชษฐาองค์ที่สี่ขององค์หญิงไท่ผิงและเป็นพระบิดาขององค์ชายหลี่หลงจี สุดท้ายพระบิดาขององค์ชายหลี่หลงจีได้ขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิถังรู่ยง (Emperor Ruizong) จักรพรรดิในลำดับต่อมา¹⁵

หลังจากถังรู่ยงขึ้นครองราชย์ องค์หญิงไท่ผิงยังมีอำนาจมากขึ้น เมื่อขุนนางมีเรื่องการเมืองจะปรึกษากับจักรพรรดิถังรู่ยง จักรพรรดิถังรู่ยงตรัสว่าเรื่องการเมืองได้ปรึกษากับองค์หญิงไท่ผิงมาก่อนหรือยัง แสดงให้เห็นว่าก่อนขุนนางจะปรึกษาเรื่องการเมืองกับจักรพรรดิถังรู่ยงต้องปรึกษากับองค์หญิงไท่ผิงก่อน ขุนนางส่วนใหญ่ในราชสำนัก จะเชื่อฟังและทำตามคำสั่งขององค์หญิงไท่ผิง ด้วยการขยายอำนาจขององค์หญิงไท่ผิงได้คุกคามต่อผลประโยชน์ของหลานชายหลี่หลงจี ความขัดแย้งระหว่างองค์หญิงไท่ผิงกับหลานชายหลี่หลงจินับวันยิ่งรุนแรงมากขึ้น ต่อมาจักรพรรดิถังรู่ยงสละราชบัลลังก์ให้แก่พระราชโอรสนามว่าหลี่หลงจีซึ่งคือจักรพรรดิถังเสวียนจง จักรพรรดิถังเสวียนจงทนไม่ได้ที่อำนาจขององค์หญิงไท่ผิง

¹⁴ Xie Shengming; & Huang Liping. editors. (2004d). *The New Book of Tang China (Volume2)*. p. 10.

¹⁵ Xie Shengming; & Huang Liping. editors. (2004d). *op. cit.* pp. 8-9.

ถูกขยายมากขึ้นไปเรื่อย ๆ พระองค์จึงวางแผนปราบปรามอำนาจขององค์หญิงไท่ผิง ค.ศ. 713 จักรพรรดิถังเสวียนจงได้ดำเนินการวางแผนควบคุมอำนาจขององค์หญิงไท่ผิงและในที่สุดองค์หญิงไท่ผิงก็ถูกประหารชีวิต หลังจากอำนาจขององค์หญิงไท่ผิงถูกปราบปรามเป็นการสิ้นสุดของผู้หญิงในราชวงศ์ที่เข้าร่วมการเมืองโดยตรง¹⁶

นอกจากกลุ่มผู้หญิงในราชวงศ์ที่แย่งชิงอำนาจในการเมืองทางตรงดังกล่าวแล้ว ยังมีกลุ่มผู้หญิงที่เป็นสมาชิกของพระราชวงศ์ที่มีส่วนร่วมของการเมืองทางอ้อม แม้ว่าจะไม่ได้แย่งชิงอำนาจจนทำให้เกิดความวุ่นวายทางการเมือง แต่ผู้หญิงกลุ่มนี้ถือว่าเป็นผู้ช่วยที่ดีของจักรพรรดิในการบริหารการเมือง เช่น จักรพรรดินีจางซุน (Empress Zhangsun ค.ศ. 601-636) เป็นจักรพรรดินีที่ได้รับความนับถือและความยกย่องในประวัติศาสตร์จีน จักรพรรดินีจางซุนเกิดในครอบครัวตระกูลสูง รักการอ่านหนังสือตั้งแต่เด็ก เมื่ออายุสิบสามก็สมรสกับหลี่ซือหมิง (Li Shiming ค.ศ. 598-649) ซึ่งเป็นจักรพรรดิถังไท่จง ก่อนหลี่ซือหมิงขึ้นครองราชย์ หลี่ซือหมิงมีเป้าหมายจะวางแผนทำรัฐประหารขึ้นที่ประตูเสวียนหวู่เหมิน (Xuanwu Men) เพื่อแย่งชิงอำนาจกับองค์รัชทายาทชื่อว่าหลี่เจี้ยนเฉิง (Li Jiancheng ค.ศ. 589-626) ในช่วงเวลานี้ จักรพรรดินีจางซุนได้ไปเยี่ยมเยียนทหารและให้กำลังใจทหารเพื่อช่วยหลี่ซือหมิงได้ความสำเร็จจากรัฐประหาร หลังจากหลี่ซือหมิงขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิถังไท่จงก็ได้ปรึกษาเรื่องการเมืองกับจักรพรรดินีจางซุนตลอด จักรพรรดินีจางซุนตกเดือนพระองค์ตลอดว่าอย่าลืมหบเรียนในประวัติศาสตร์ที่ใช้ญาติพี่น้องของครอบครัวฝ่ายภรรยาเป็นขุนนางระดับสูงไม่มันจะเกิดความวุ่นวาย อีกทั้งจักรพรรดินีจางซุนยังกล้าแสดงความคิดเห็นของตัวเองต่อการเมือง เช่น เมื่อขุนนางเว่ยเจิง (Wei Zheng ค.ศ. 580-643) แสดงความคิดเห็นโดยพูดอย่างตรงไปตรงมาต่อหน้าจักรพรรดิถังไท่จง พระองค์ทรงโกรธมากจนอยากประหารชีวิตเว่ยเจิง แต่หลังจากจักรพรรดินีจางซุนได้ทราบเรื่องนี้ รีบไปเปลี่ยนชุดพิธีกรรมออกมาและแสดงความยินดีกับจักรพรรดิว่าถ้าพระองค์ไม่ใช่เป็นจักรพรรดิที่มีความเมตตากรุณา ขุนนางคงไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตัวเองอย่างตรงไปตรงมาต่อหน้าพระองค์ จักรพรรดิทรงพอใจกับความเห็นของจักรพรรดินีจางซุนเป็นอย่างมาก และก่อนจักรพรรดินีจางซุนสวรรคตยังไม่ลืมหบเรียนจักรพรรดิว่าอย่าทอดทิ้งขุนนางเก่านามว่าฝางเสวียนหลิง (Fang Xuanling ค.ศ. 579-648) เขาเป็นขุนนางที่ซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อประเทศชาติ เนื่องจากจักรพรรดินีจางซุนเป็นผู้ช่วยที่ดีในการบริหารการเมืองของจักรพรรดิ หลังจากจักรพรรดินีสวรรคต พระองค์ทรงตรัสด้วยความเศร้าโศกว่า ข้าพเจ้าขาดผู้ช่วยที่ดีตลอดไปแล้ว¹⁷

นอกจากนี้ จักรพรรดิถังไท่จงมีนางสนมคนหนึ่งชื่อสวีฮุย (Xu Hui ค.ศ. 627-650) เกิดในตระกูลชั้นสูง รักการอ่านหนังสือตั้งแต่เด็ก มีความเฉลียวฉลาดและสติปัญญาทางการเมือง อีกทั้งยังกล้าแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเมืองโดยตรงต่อพระองค์ ในครั้งหนึ่งจักรพรรดิถังไท่จงเกณฑ์ทหารเพื่อทำสงครามต่อต้านชาวเผ่า และใช้แรงงานมากเกินไปสร้างพระตำหนัก ทำให้ประชาชนเดือดร้อนมาก นางสนมสวีฮุยเห็นสถานการณ์แบบนี้จึงถวายคำร้องแก่จักรพรรดิถังไท่จง ให้พระองค์อย่าลืมหบเรียนในประวัติศาสตร์ที่ประชาชนเดือดร้อนจนเกิดประท้วงขบวนการขึ้น หลังจากพระองค์อ่านคำร้องของนางสนมสวีฮุยแล้ว ขึ้นชมนางสนมสวีฮุยอย่างมาก¹⁸

องค์หญิงผิงหยางเจาหรือองค์หญิงผิงหยาง (Princess Pingyangzao หรือ Princess Pingyang ?-ค.ศ. 623) เป็นพระราชธิดาองค์ที่สามของจักรพรรดิถังเกาจู่หรือหลี่หยวน (Li Yuan ค.ศ. 566-635) ในช่วงต้นราชวงศ์ถังที่ดำเนินการปราบปรามอำนาจของผู้ปกครองเก่าคือราชวงศ์สุย หลี่หยวนมีเป้าหมายวางแผนช่องสุ่มกำลังที่เมืองจิ้นหยาง (Jinyang City) ซึ่งเป็นเมืองไท่หยวน (Taiyuan City) ของมณฑลชานซี (Shanxi Province) ในปัจจุบัน เมื่อราชบุตรเขยของหลี่หยวนไปช่วยกองทัพที่เมืองจิ้นหยาง องค์หญิงผิงหยางเจาช่วยพระบิดาต่อต้านอำนาจราชวงศ์สุย อีกทั้งองค์หญิงยังแต่งตัวเป็นผู้ชายแล้วกลับบ้านเกิดขายทรัพย์สินของครอบครัวทั้งหมด เอาเงินที่ได้มาไปช่วยประชาชนที่ยากจนลำบาก ประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์หญิงผิงหยางเจาขอบคุณองค์หญิงอย่างมาก เชื้อฟิงและทำตามความต้องการขององค์หญิงทุกอย่าง องค์หญิงผิงหยางเจาได้รับความนับถือจากประชาชน ในเวลาไม่นานได้รับสมัคทหารจำนวนมาก เมื่อพระบิดากับสมาชิกกองทัพ

¹⁶Xie Shengming; & Huang Liping. editors. (2004c). op. cit. pp. 523-525.

¹⁷Xie Shengming; & Huang Liping. editors. (2004a). op. cit. pp. 582-583.

¹⁸Xie Shengming; & Huang Liping. editors. (2004c). op. cit. p. 607.

จากเมืองจินหยางไปถึงเมืองฉางอาน ได้นัดพบกับกองทัพขององค์หญิงผิงหยางเจ้าจึงทำให้การต่อต้านอำนาจราชวงศ์สุยได้ประสบความสำเร็จจนใน ค.ศ. 618 หลี่หยวนได้ก่อตั้งราชวงศ์ถังขึ้นมา หลี่หยวนกลายเป็นจักรพรรดิถังเกาจู่ ใน ค.ศ. 623 เมื่อองค์หญิงผิงหยางเจ้าเสียชีวิต ตามคำสั่งของจักรพรรดิถังเกาจู่ งานศพขององค์หญิงแตกต่างจากงานศพของผู้หญิงคนอื่น ซึ่งจัดงานศพแบบทหาร จักรพรรดิถังเกาจู่ตรัสว่า องค์หญิงผิงหยางเจ้าเหมือนผู้ชายซึ่งเป็นทหารเคยช่วยข้าพเจ้าไปสู่รบที่สนามรบ ดังนั้น จัดงานศพแบบทหาร เป็นการให้เกียรติกับนาง องค์หญิงผิงหยางเจ้าเป็นองค์หญิงองค์แรกที่จัดงานศพแบบทหารในประวัติศาสตร์จีน¹⁹

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มองค์หญิงพิเศษที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ติระหว่างชาวเผ่ากับราชสำนักถัง ชนชั้นปกครองราชวงศ์ถังได้สืบทอดนโยบายเหอจิน (Heqin) ที่เริ่มต้นจากสมัยราชวงศ์ฮั่น (Han Dynasty 206 ปีก่อนคริสต์ศักราช - ค.ศ. 220) มาซึ่งคือนโยบายที่ส่งองค์หญิงสมรสกับหัวหน้าชาวเผ่าเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ติระหว่างชาวเผ่ากับราชสำนักถัง เนื่องจากราชวงศ์ถังมีความเจริญรุ่งเรือง ชาวเผ่ามักจะมารุกรานรอบ ๆ เขตชายแดนตลอด เพื่อสร้างความสงบเขตชายแดนด้วยหลักการที่ว่าชาวเผ่าทั้งหลายเป็นพี่น้องกันกับราชสำนักถัง จึงทำให้ผู้หญิงกลุ่มนี้ได้ปรากฏบนเวทีการเมือง เช่น ค.ศ. 640 องค์หญิงหงฮั่ว (Princess Honghua ค.ศ. 622-698) สมรสกับหัวหน้าเผ่าทู่หู่หนุ (Tuyuhun) ได้ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเผ่าทู่หู่หนุกับราชสำนักถัง²⁰ ค.ศ. 641 องค์หญิงเหวินเฉิง (Princess Wencheng ค.ศ. 625-680) สมรสกับกษัตริย์ของเซินกัมโป (Songtsen Gampo ค.ศ. 617-650) องค์หญิงเหวินเฉิงได้รับเกียรติอย่างสูงในพิธีการต้อนรับ องค์หญิงเหวินเฉิงได้นำวัฒนธรรมของชาวฮั่นไปเผยแพร่แก่ชาวทิเบต ทำให้ชาวทิเบตได้รับเทคโนโลยีการทำนา การทอผ้าจากจีน องค์หญิงเหวินเฉิงยังพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทางการเมือง พยายามไม่ให้เกิดความขัดแย้งทั้งสองฝ่าย องค์หญิงเหวินเฉิงจึงได้รับความยกย่องและนับถือจากชาวทิเบต เผ่าทิเบตกับราชสำนักถังได้รักษาความสัมพันธ์ที่ดีมาโดยตลอด จนใน ค.ศ. 710 ราชสำนักถังส่งองค์หญิงจินเฉิง (Princess Jincheng ค.ศ. 698-739) ไปสมรสกับกษัตริย์ทิเบตนามว่า เฮอเตอู๋จู้จั้น (Hedezuzan ค.ศ. 704-755) องค์หญิงจินเฉิงช่วยแก้ไขปัญหาเขตชายแดน โดยพยายามส่งเสริมการทูตระหว่างเผ่าทิเบตกับราชสำนักถัง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเผ่าทิเบตกับราชสำนักถังมีความเป็นมิตรกัน²¹ องค์หญิงเหล่านี้ได้ใช้ความสามารถทางด้านการเมืองและความกล้าหาญของตัวเอง รับผิดชอบหน้าที่ที่สำคัญต่อประเทศชาติ องค์หญิงกลุ่มนี้ได้รับเกียรติยศและความนับถือจากราชสำนักทั้งสองฝ่าย

สำหรับผู้หญิงที่รับตำแหน่งในราชวังที่เข้าร่วมการเมือง ระบบตำแหน่งสำหรับผู้หญิงในวังในของสมัยราชวงศ์ถังมีหกกระทรวง ได้แก่

- ชั่งกง (Shang Gong) เป็นกระทรวงที่รับผิดชอบหน้าที่การบันทึกเรื่องต่าง ๆ ในราชสำนักฝ่ายใน รับผิดชอบการประกาศให้แก่ผู้หญิงที่ได้รับเกียรติยศเข้าร่วมงานในราชวัง การดูแลรายชื่อของคนในราชวังและรับผิดชอบเรื่องการให้รางวัล และการจัดกฎระเบียบวินัยในราชสำนักฝ่ายใน
- ชั่งหยี (Shang Yi) เป็นกระทรวงที่รับผิดชอบจารีตประเพณี เรื่องดนตรีต่าง ๆ เพื่อการต้อนรับแขกสำคัญที่มาเข้าเฝ้าจักรพรรดิ
- ชั่งฝู (Shang Fu) เป็นกระทรวงที่รับผิดชอบการตัดเย็บเสื้อผ้าให้แก่คนในราชวัง
- ชั่งสื่อ (Shang Shi) เป็นกระทรวงที่รับผิดชอบการทำอาหารและการดูแลรักษาโรคในราชวัง
- ชั่งฉิน (Shang Qin) เป็นกระทรวงที่รับผิดชอบการดูแลการพักผ่อน การเข้านอนของจักรพรรดิ
- ชั่งกง (Shang gong) เป็นกระทรวงที่รับผิดชอบการดูแลเครื่องเงินทอง เครื่องประดับเพชรพลอย ผ้าไหม

¹⁹ Xie Shengming; & Huang Liping. editors. (2004a). op. cit. p. 610.

²⁰ Xie Shengming; & Huang Liping. editors. (2004d). op. cit. pp. 536-537.

²¹ Ibid. pp. 464-483.

ระบบตำแหน่งสำหรับผู้หญิงในราชวงศ์เป็นระบบที่เริ่มต้นจากสมัยราชวงศ์สุย สมัยราชวงศ์ถังได้สืบทอดตำแหน่งสำหรับผู้หญิงในราชวงศ์นอกจากหกกระทรวงนี้แล้ว ยังมีผู้หญิงได้รับตำแหน่งพระราชเลขานุการ รับผิดชอบหน้าที่การร่างพระราชโองการ เนื่องจากผู้หญิงที่รับตำแหน่งในราชวงศ์อยู่ใกล้กับจักรพรรดิซึ่งเป็นศูนย์กลางของอำนาจ อีกทั้งด้วยการเปิดกว้างของสังคมราชวงศ์ถัง กฎระเบียบของราชวงศ์ไม่เข้มงวด จึงทำให้ผู้หญิงที่รับตำแหน่งเหล่านี้มีโอกาสดำเนินการการเมือง

ซ่งกวนหว่านเออร์เป็นหลานสาวของขุนนางซ่งกวนหยี่ (Shangguan Yi ค.ศ. 608-665) เนื่องจากซ่งกวนหยี่ถูกประหารชีวิตเพราะพระนางบูเช็กเทียน ดังนั้น ซ่งกวนหว่านเออร์กับมารดาจึงตกเป็นหญิงรับใช้ชั้นต่ำในราชวงศ์ แต่เนื่องจากซ่งกวนหว่านเออร์เป็นคนที่มีความเฉลียวฉลาดและสติปัญญา ชอบอ่านหนังสือตั้งแต่เด็ก มีความสามารถในการแต่งบทกวีนิพนธ์ พระนางบูเช็กเทียนจึงชื่นชมความสามารถของซ่งกวนหว่านเออร์ แต่เนื่องจากโทษที่ซ่งกวนหยี่ก่อทำให้ซ่งกวนหว่านเออร์ต้องถูกประหารชีวิตเช่นกัน แต่เพราะพระนางเสียดายไม่อยากฆ่านาง จึงทำรอยสักบนใบหน้าซ่งกวนหว่านเออร์เป็นการลงโทษแทน และให้ซ่งกวนหว่านเออร์เข้ารับตำแหน่งเป็นพระราชเลขานุการช่วยพระนางร่างพระราชโองการอยู่ในพระราชวัง นี่เป็นการเริ่มต้นของซ่งกวนหว่านเออร์ที่ได้เข้าร่วมการเมือง ค.ศ. 705 รัฐประหารที่ต่อต้านอำนาจพระนางบูเช็กเทียนได้ผลสำเร็จ จักรพรรดิถังจงจงได้ขึ้นครองราชย์อีกครั้ง การร่างพระราชโองการของซ่งกวนหว่านเออร์ได้รับความเชื่อถือจากพระองค์มาก ซ่งกวนหว่านเออร์มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจักรพรรดินี เหว่ยและองค์หญิงอันเล่อ และแนะนำให้จักรพรรดินีเหว่ยเลียนแบบพระนางบูเช็กเทียนเพื่อควบคุมอำนาจ ซ่งกวนหว่านเออร์ยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหู่ชานซือซึ่งเป็นหลานของพระนางบูเช็กเทียน และแนะนำให้จักรพรรดินีเหว่ยได้รู้จักและเพื่อเป็นการขยายอิทธิพลอำนาจของจักรพรรดินีเหว่ยและต่อต้านอิทธิพลอำนาจของตระกูลหลี่ ค.ศ. 710 จักรพรรดิถังจงจงสวรรคต จักรพรรดินีเหว่ยแอบสั่งให้ซ่งกวนหว่านเออร์ทำพิธีกรรมปลอมขึ้นมาว่าตามความคิดของจักรพรรดิถังจงจง จักรพรรดินีเหว่ยมีสิทธิช่วยจักรพรรดิองค์ใหม่ตัดสินเรื่องการเมือง เนื่องจากซ่งกวนหว่านเออร์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับจักรพรรดินีเหว่ย เมื่อรัฐประหารที่ต่อต้านอิทธิพลอำนาจจักรพรรดินีเหว่ยของหลี่หลงจี้กับองค์หญิงไท่ผิงได้ผลความสำเร็จ ซ่งกวนหว่านเออร์จึงถูกประหารชีวิตโดยหลี่หลงจี้²²

นอกจากซ่งกวนหว่านเออร์แล้ว ยังมีผู้หญิงอีกสองคนที่ได้รับตำแหน่งในซ่งกง (Shang Gong) เป็นกระทรวงที่รับผิดชอบหน้าที่การบันทึกเรื่องต่าง ๆ ในพระราชวัง รับผิดชอบการประกาศให้แก่ผู้หญิงที่ได้รับเกียรติยศเข้าร่วมงานในพระราชวัง และรับผิดชอบเรื่องการให้รางวัล และการจัดกฎระเบียบวินัยในราชวงศ์ภายในนามว่าหญิงตระกูลไฉ (Chai Shi) กับหญิงตระกูลเฮอโลว (Helou Shi) ซึ่งได้แอบสร้างกลุ่มการเมืองของตัวเอง รับสินบนจากหลายช่องทางและขายตำแหน่งให้แก่คนที่สนับสนุนตัวเอง²³

นอกจากนี้ ยังมีผู้หญิงที่รับตำแหน่งในพระราชวังที่ไม่ได้บันทึกชื่อจำนวนมากเข้าร่วมการเมือง โดยเฉพาะในช่วงเวลาตั้งแต่พระนางบูเช็กเทียนขึ้นครองราชย์ถึงก่อนจักรพรรดิถังเสวียนจงขึ้นครองราชย์ (ค.ศ. 690-710) เป็นช่วงเวลาที่กฎระเบียบราชวงศ์ไม่เข้มงวดและเกิดความวุ่นวายตลอดโดยเกิดรัฐประหารสองครั้งที่มีกลุ่มผู้หญิงเข้าร่วมคือ ค.ศ. 705 รัฐประหารที่ต่อต้านอำนาจพระนางบูเช็กเทียนกับ ค.ศ. 710 รัฐประหารที่ต่อต้านอำนาจจักรพรรดินีเหว่ย ช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่ถึงขั้นสูงสุดของผู้หญิงที่มีส่วนร่วมเข้าร่วมการเมือง แต่ข้อมูลเหล่านี้ไม่สมบูรณ์จึงไม่มีอาจทราบรายละเอียดของการเข้าร่วมการเมืองของผู้หญิงเหล่านี้

ผู้หญิงที่ได้รับเกียรติยศตามสามีหรือลูกชายที่มีส่วนร่วมในการเมือง ตามจารีตประเพณีจีนโบราณ ผู้หญิงต้องพึ่งพาอาศัยผู้ชาย สามีหรือลูกชายได้รับตำแหน่งชั้นสูงและรับเกียรติยศ ภรรยาหรือมารดามักจะรับแต่งตั้งตาม เพราะกลุ่มผู้หญิงเหล่านี้เป็นผู้ช่วยที่ดีทางการเมืองสำหรับสามีหรือลูกชาย เช่น ค.ศ. 710 ก่อนรัฐประหารของหลี่หลงจี้กับองค์หญิงไท่ผิงเกิดขึ้น ขุนนางนามจงช่าวจิง (Zhong Shaojing ค.ศ. 659-746) ตกลงจะเข้าร่วมรัฐประหารด้วย แต่พอถึงวันที่รัฐประหารเกิดขึ้นจริงทันใดนั้นจงช่าวจิงกลับหวาดกลัวว่าหากรัฐประหารประสบความสำเร็จโทษประหารชีวิต ภรรยาของจงช่าวจิงจึงพูดว่า ถ้า

²² Xie Shengming; & Huang Liping, editors. (2004d). op. cit. p. 609.

²³ Duan Tali. (2000). Research on Status of Women in Tang China. pp. 77-78.

ท้อถอยจะโทษประหารชีวิตเช่นกัน ดีที่สุดคือต้องสู้ต่อไป ถ้าประสบความสำเร็จจะรอดชีวิตได้ ทำให้ขุนนางจงชาวจึงมีกำลังใจต่อสู้ขึ้นมาอย่างเต็มที่ ถือว่าภรรยาของจงชาวจึงเป็นผู้หญิงที่กล้าหาญไม่แพ้ผู้ชาย²⁴

ส่วนผู้หญิงในฐานะเป็นมารตามีสอิทธิพลสูงส่งลูก และมีอิทธิพลแทรกแซงเรื่องการเมือง เช่น มารดาของขุนนางเจิ้งชานกั๋ว (Zheng Shanguo ค.ศ. 569-629) เป็นผู้หญิงที่มีสติปัญญาและคุณธรรม ชอบอ่านหนังสือตั้งแต่เด็ก ทุกครั้งเจิ้งชานกั๋วตัดสินใจเรื่องการเมืองที่ห้องโถง มารดาจะฟังอยู่ข้างหลังด้วยโดยมีม่านกั้นไว้ ถ้าลูกชายตัดสินใจเรื่องการเมืองด้วยความยุติธรรม มารดาก็จะชื่นชมยินดี ถ้าลูกชายตัดสินใจเรื่องการเมืองด้วยความที่ไม่เป็นธรรม มารดาจะร้องไห้ ไม่กินอาหารทั้งวันและสั่งสอนลูกว่าเป็นขุนนางต้องเหมือนบิดา จงรักภักดีต่อประเทศชาติ ไม่เห็นแก่ตัว มีความใส่ใจต่อประชาชน²⁵ ในสมัยของจักรพรรดิถังเกาจง ขุนนางนามหวังเหย่ฟาง (Wang Yifang ค.ศ. 615-669) กล่าวโทษขุนนางหลี่หยู่ (Li Yifu ค.ศ. 614-666) หลี่หยู่ผู้กล่าวเรื่องนี้จะทำให้มารดาเดือดร้อน แต่มารดาพูดว่าถ้าลูกจงรักภักดีต่อประเทศชาติ มารดาก็จะยอมเสียสละเพื่อประเทศชาติ²⁶ มารดาของขุนนางซุยเสวียนเว่ย (Cui Xuanwei ค.ศ.639-706) ตักเตือนลูกตลอดว่าเป็นขุนนางต้องซื่อตรง จงรักภักดี อย่าฉ้อราษฎร์บังหลวง ขุนนางซุยเสวียนเว่ยเป็นลูกที่เชื่อฟังมารดา เป็นขุนนางที่จงรักภักดีและได้รับความชื่นชมจากพระนางบูเช็กเทียน²⁷ ค.ศ. 705 ขุนนางนามฮวนเหย่นฟาน (Huan Yanfan ค.ศ. 653-706) ได้เข้าร่วมรัฐประหารที่ต่อต้านพระนางบูเช็กเทียน แต่ก่อนเข้าร่วมรัฐประหาร ขุนนางฮวนเหย่นฟานได้แจ้งเรื่องให้มารดาทราบก่อน มารดาให้กำลังใจว่าผลประโยชน์ของประเทศชาติสำคัญกว่าครอบครัว สุดท้ายรัฐประหารสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนี้ ยังมีผู้หญิงกล้าหาญต่อสู้กับการรุกรานจากชนเผ่า ปกป้องประเทศชาติ เช่น ค.ศ. 696 ชนเผ่าซีตัน (Khitans) รุกรานเมืองผิงโจว ภรรยาของขุนนางทงเถียนได้รวบรวมคนรับใช้ทั้งหมดของครอบครัว หนุนชามกับผู้หญิงของเมืองมาช่วยปกป้องเมืองด้วยกัน สุดท้ายสามารถขับไล่ชนเผ่าซีตันออกจากเมืองไปได้สำเร็จ ภรรยาของขุนนางอำเภอนามกู่เสวียนยิง (Gu Xuanying) ได้ปกป้องเมืองเมื่อเผ่าเตอร์ก (The Turks) ที่มารุกราน สุดท้ายได้ขับไล่เผ่าเตอร์กออกจากเมืองและได้รับความชื่นชมจากพระนางบูเช็กเทียนเป็นอย่างมาก²⁸

2. การเข้าร่วมการเมืองของผู้หญิงสามัญชน

ผู้หญิงสามัญชนธรรมดาที่เข้าร่วมการเมืองที่ได้รับการบันทึกชื่อไว้ เช่น เฉินซัวเจิน (Chen Shuozen ค.ศ. 620-653) เป็นหัวหน้าการประท้วงชาวนาในเขตเจ้อเจียง (มณฑลเจ้อเจียง (Zhejiang) ในปัจจุบัน) เนื่องจากเขตเจ้อเจียงเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติมาโดยตลอด ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน ราชสำนักไม่สนใจและยังให้ประชาชนส่งส่วยให้กับราชสำนักเฉินซัวเจินได้รวบรวมประชาชนที่นับถือศาสนาประจำท้องถิ่นที่เรียกว่าเยาเจี้ยว (Yaojiao หรือ Sprite Sect) ซึ่งนับถือพระนางหนิวา (Nu Wa) เข้าด้วยกันเพื่อประท้วงทางการ เฉินซัวเจินจึงได้รับความยกย่องจากประชาชน ในสมัยจักรพรรดิถังเกาจง เฉินซัวเจินได้รวบรวมประชาชนหลายพันคนเป็นกองทัพ และร่วมกับพี่เขยนามจางชูหยิน (Zhang Shuying ?-ค.ศ. 653) ยกกองทัพประท้วงราชสำนัก เฉินซัวเจินเพื่อสร้างอำนาจทางการเมืองของตัวเองจึงตั้งตัวเองเป็นจักรพรรดินี นามว่าเหวินเจียฮงเต้ (Emperor Wenjia) แปลว่าฮงเต้ที่ทั้งมีความรู้และความสามารถ สุดท้ายกองทัพประท้วงเกิดพ่ายแพ้ให้กับกองทัพของราชสำนัก²⁹ เฉินซัวเจินเป็นผู้หญิงคนแรกที่ตั้งตัวเองเป็นจักรพรรดินีในกลุ่มชาวนา แม้ว่าสุดท้ายประสบความสำเร็จล้มเหลว แต่การประท้วงนี้ได้ส่งผลกระทบต่อราชสำนัก เฉินซัวเจินเป็นผู้หญิงสามัญชนธรรมดาคนหนึ่งที่มีความกล้าหาญและความสามารถทางด้านการเมือง

²⁴ Meng Man. (2016). *op. cit.* pp. 476-478.

²⁵ Duan Ta Li. (2000). *op. cit.* p. 82.

²⁶ Xie Shengming; & Huang Liping. editors. (2004b). *The Old Book of Tang China (Volume2)*. pp. 403-405.

²⁷ *Ibid.* p. 94.

²⁸ Gao Shiyu. (1988). *The Women of Tang China*. p. 158.

²⁹ *Ibid.* pp. 157-158.

นอกจากนี้ ผู้หญิงที่ถือศีลบำเพ็ญตนได้มีส่วนร่วมเข้าร่วมการเมือง ด้วยการเปิดกว้างของสังคมราชวงศ์ถังตอนต้นทำให้การใช้ชีวิตของผู้หญิงที่ถือศีลบำเพ็ญตนมีความอิสระอย่างมาก ในสังคมราชวงศ์ถังตอนต้นนอกจากจะยกย่องลัทธิเต๋าและการเผยแผ่พุทธศาสนาอย่างเป็นทางการแล้ว ลัทธิความเชื่อในท้องถิ่นก็มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เช่น การนับถือแม่มด การนับถือผี เป็นต้น จึงทำให้ผู้หญิงที่ถือศีลบำเพ็ญตนเพิ่มจำนวนมากขึ้น เนื่องจากชนชั้นปกครองให้ความสำคัญกับการนับถือศาสนาเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะก่อนสู้รบหรือการตัดสินใจเรื่องการเมืองต้องจัดพิธีพยากรณ์ จะต้องเชิญนักพรตเข้าวังมาทำพิธีให้ จึงทำให้นักพรตเหล่านั้นมีอิสระในการเข้าออกพระราชวัง และมีโอกาสที่รู้จักขุนนางต่าง ๆ และบุคคลภายนอก เช่น ในสมัยจักรพรรดิถังจงจาง แม่มดหญิงตระกูลเจ้า (Zhao Shi) การเข้าออกพระราชวังได้อย่างอิสระ หลังจากอิทธิพลถูกแผ่ขยายไปได้รับเกียรติยศนามว่าคุณหญิงหลงซี (Madam Longxi) หลงซีเป็นชื่อของกลุ่มตระกูลชนชั้นสูง อิทธิพลทางการเมืองของคุณหญิงหลงซีเกือบเทียบเท่าอิทธิพลทางการเมืองของซ่งกวนหว่านเออร์ ในสมัยจักรพรรดิถังเสวียนจง ขุนนางนามเหยียนเจินซิน (Yan zhenqing ค.ศ. 709-784) มีญาติคนหนึ่งเป็นแม่ชี ชำนาญการพยากรณ์เกี่ยวกับความโชคดียุคร้าย เหยียนเจินซินจึงไปสอบถามเรื่องอนาคตทางการเมืองว่าจะได้เลื่อนตำแหน่งหรือไม่ แม่ชีพูดว่าอนาคตการเมืองราบรื่น คุณจะได้ใส่ชุดสีม่วงและได้รับตำแหน่งข้าราชการระดับสองหรือระดับสาม ขุนนางเจ้าเหยียนเจา (Zhao Yanzhao ?-ค.ศ. 714) ได้นับถือแม่มดนามเจ้าหวู่เหลียง (Zhao Wuniang) การให้ผู้หญิงที่ถือศีลบำเพ็ญตนพยากรณ์ความโชคดียุคร้ายหรือโชคร้ายทางการเมือง ทำให้ชนชั้นปกครองต้องป้องกันเพราะกลัวผู้หญิงที่ถือศีลบำเพ็ญตนพูดเหลวไหล มอมเมาจิตใจของผู้คน ดังนั้น ในสมัยจักรพรรดิถังเกาจาง (ค.ศ. 705-710) กับสมัยจักรพรรดิถังเสวียนจง (ค.ศ. 712-756) มีการประกาศว่าห้ามผู้หญิงที่ถือศีลบำเพ็ญตนพยากรณ์ความโชคดียุคร้ายอีก ทำให้สุดท้ายผู้หญิงที่ถือศีลบำเพ็ญตนที่แทรกแซงเรื่องการเมืองจึงถูกปราบปราม³⁰

3. สรุป

สถานภาพและบทบาทผู้หญิงทางการเมืองที่ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงที่มาจากกลุ่มชนชั้นสูง ซึ่งรวมผู้หญิงที่เป็นเชื้อพระวงศ์ ผู้หญิงที่รับตำแหน่งหน้าที่ระดับสูงในพระราชวัง และผู้หญิงที่ได้รับเกียรติศักดิ์หรือยศศักดิ์ตามสามีหรือลูกชาย ส่วนกลุ่มผู้หญิงสามัญชนธรรมดา ซึ่งรวมถึงผู้หญิงชานากับผู้หญิงที่ถือศีลบำเพ็ญตน ล้วนมีความสำคัญด้านการเมืองไม่น้อยกว่าผู้ชาย แต่ผู้หญิงที่เข้าร่วมการเมืองส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงที่มาจากชนชั้นสูง เช่น จักรพรรดินี องค์หญิง เป็นต้น โดยผู้หญิงกลุ่มชนชั้นสูงเหล่านี้จะมีบทบาทสำคัญอย่างมากด้านการเมือง ซึ่งจะเห็นชัดจากการเข้าร่วมการเมืองหลายรูปแบบ ดังนี้

การเข้าร่วมการเมืองของผู้หญิงชนชั้นสูงที่เป็นเชื้อพระวงศ์ในฐานะเป็นจักรพรรดินี

- 1) สามารถว่าราชการและพิจารณาเรื่องการเมืองโดยจะประทับนั่งด้านหลังจักรพรรดิในที่ที่มีม่านกันไว้
- 2) สามารถที่จะเป็นผู้ช่วยที่ดีและได้รับความเชื่อถือทางด้านการเมืองจากจักรพรรดิ

การเข้าร่วมการเมืองของผู้หญิงชนชั้นสูงที่เป็นเชื้อพระวงศ์ในฐานะเป็นพระธิดา

- 1) สามารถทรงเป็นหนึ่งในร่วมยกกองทัพออกศึก
- 2) สามารถทรงร่วมมือกับขุนนางทำรัฐประหารเพื่อขยายอิทธิพลทางการเมืองของตนเอง
- 3) สามารถสมรสกับหัวหน้าชาวเผ่าและใช้ความสามารถทางการเมืองพยายามสร้างความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างชาวเผ่ากับราชสำนักถึง

การเข้าร่วมการเมืองของผู้หญิงชนชั้นสูงในฐานะเป็นมารดา

- 1) สามารถใช้สิทธิการเป็นมารดาสั่งสอนลูกและการดูแลการตัดสินใจเรื่องการเมือง

การเข้าร่วมการเมืองของผู้หญิงชนชั้นสูงในฐานะเป็นหญิงที่ได้รับตำแหน่งในราชวัง

- 1) สามารถแทรกแซงเรื่องการเมืองโดยใช้ความสามารถของตัวเองซึ่งได้รับตำแหน่งในพระราชวัง

³⁰Ibid. pp. 104-110.

จากข้างต้นที่ดังกล่าวเห็นได้ว่า ผู้หญิงกลุ่มนี้ได้ใกล้ชิดกับจักรพรรดิและศูนย์กลางอำนาจ อีกทั้งเพราะสังคมราชวงศ์ถึงตอนต้นที่มีการเปิดกว้างทำให้กฎระเบียบในราชวังไม่เข้มงวดจึงทำให้ผู้หญิงมีโอกาสแทรกแซงเรื่องการเมืองโดยง่าย และทำให้ผู้หญิงกลุ่มชนชั้นสูงกล้าท้าทายจารีตประเพณีเก่า ๆ โดยเฉพาะลัทธิขงจื้อที่กำหนดไว้ว่าห้ามผู้หญิงเข้าร่วมการเมือง ผู้หญิงชนชั้นสูงโดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นเชื้อพระวงศ์ในฐานะเป็นจักรพรรดินีจึงมีบทบาททางการเมืองมากกว่าชนชั้นอื่น เช่น การแทรกแซงทางการเมืองที่เรียกว่าเป็นกระทำที่ท้าทายอย่างใหญ่หลวงที่สุดก็คือเรื่องที่พระนางบูเช็กเทียนสามารถช่วงชิงบัลลังก์มาได้ในปีที่สุด ซึ่งต่อมาได้ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงคนอื่น ๆ ในราชวัง ทำให้ราชวังเกิดความวุ่นวายเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดรัฐประหารขึ้นสองครั้ง รัฐประหารครั้งแรก ค.ศ. 705 เป็นการทำรัฐประหารเพื่อต่อต้านอำนาจพระนางบูเช็กเทียน และรัฐประหารครั้งที่สอง ค.ศ. 710 เป็นการทำรัฐประหารเพื่อต่อต้านอำนาจจักรพรรดินีเหวย ทำให้คนตระกูลหลี่ซึ่งเป็นชนชั้นปกครองของราชวงศ์ถึงเกิดความหวาดกลัวที่ผู้หญิงเข้าร่วมการเมืองแย่งชิงอำนาจและพยายามป้องกันไม่ให้อำนาจผู้หญิงเข้าร่วมการเมืองได้อีกต่อไป ทำให้ผู้หญิงที่เป็นเชื้อพระวงศ์ในฐานะเป็นพระธิดาได้รับอิทธิพลจึงมีความปรารถนาที่จะเลียนแบบการเข้าร่วมการเมืองของผู้หญิงชนชั้นสูงที่เป็นเชื้อพระวงศ์ในฐานะเป็นจักรพรรดินี เช่น องค์หญิงไท่ผิงกับองค์หญิงอันเล่อ อีกทั้งยังมีผู้หญิงชนชั้นสูงในฐานะเป็นจักรพรรดินีที่ถือว่าเป็นผู้ช่วยที่ดีทางด้านการเมือง ซึ่งได้แก่ภรรยาหรือมารดาที่ได้รับเกียรติศักดิ์หรือยศศักดิ์ตามสามีหรือลูกชาย ทำให้ขุนนางได้ปฏิบัติหน้าที่ของประเทศชาติอย่างซื่อสัตย์และมีความจงรักภักดีต่อจักรพรรดิ ทำให้ประเทศได้พัฒนาจนเกิดความมั่งคั่งและความเจริญรุ่งเรือง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิงชนชั้นสูงในฐานะเป็นจักรพรรดินีและพระธิดาเป็นผู้กำหนดบทบาทหรือเป็นฝ่ายกระทำ

นอกจากนี้ผู้หญิงชนชั้นสูงในฐานะเป็นพระธิดาที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ติระหว่างชาวเผ่ากับราชสำนักถึง เนื่องจากองค์หญิงเหล่านี้เป็นองค์หญิงที่จักรพรรดิส่งออกไปสมรสกับหัวหน้าชาวเผ่าจึงทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ได้ใช้ความสามารถทางด้านการเมืองและความกล้าหาญของตัวเอง รับผิดชอบทำหน้าที่ที่สำคัญเพื่อประเทศชาติ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าผู้หญิงชนชั้นสูงในฐานะเป็นพระธิดาที่สมรสกับหัวหน้าชาวเผ่าเป็นฝ่ายถูกกำหนดหรือฝ่ายถูกกระทำให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

การเข้าร่วมการเมืองของกลุ่มผู้หญิงชนชั้นสูงมีบทบาทสำคัญอย่างมาก และทำให้กลุ่มผู้หญิงสามัญชนรับอิทธิพลจากกลุ่มผู้หญิงชนชั้นสูง กลุ่มผู้หญิงสามัญชนจึงมีโอกาสแสดงความสามารถบนเวทีการเมือง ผู้หญิงในฐานะเป็นชาวนาสามารถประท้วงราชสำนัก เช่น ผู้หญิงนามเฉิงซั่วจิน รวมสมัครพรรคพวกไปประท้วงราชสำนัก เพื่อสร้างอำนาจทางการเมืองของตัวเองแล้วตั้งตัวเองขึ้นเป็นจักรพรรดินี นามว่าเหวินเจียฮ่งเต่ อีกทั้งยังมีผู้หญิงในฐานะที่เป็นผู้ถือศึลบาเพ็ญตนเข้าร่วมการเมืองโดยใช้ความสามารถในการพยากรณ์ความโชคชะตหรือโชคร้ายทางด้านการเมือง เช่น หญิงที่ถูกเรียกว่าเป็นแม่มดพยากรณ์นามเจ้าหูเหลียง แม่มดคุณหญิงหลงซี เป็นต้น

ฉะนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าผู้หญิงในสมัยราชวงศ์ถึงตอนต้นไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้หญิงชนชั้นสูงหรือว่ากลุ่มผู้หญิงสามัญชน มีบทบาททางการเมืองมากกว่าสมัยอื่น และแทรกแซงเรื่องต่าง ๆ ทางการเมืองในหลายรูปแบบ เนื่องจากบริบทสังคมในสมัยนี้ที่ชนชั้นปกครองของสมัยราชวงศ์ถึงตอนต้นมีเชื้อสายจากชาวเผ่าทางภาคเหนือของจีน ทำให้อุปนิสัยผู้หญิงมีความแข็งแรงแรงและกล้าหาญ อีกทั้งตามความคิดแบบชาวเผ่าเหนือคือการถือผู้หญิงเป็นหลักผู้ชายเป็นรอง ผู้หญิงส่วนใหญ่มีการศึกษาอย่างดี ดังนั้น ผู้หญิงสมัยราชวงศ์ถึงตอนต้นจึงได้รับอิทธิพลจากสังคมที่มีวัฒนธรรมแบบชาวเผ่าเหนือ ทำให้อุปนิสัยและความคิดของผู้หญิงแตกต่างจากผู้หญิงชนชาติอื่นที่ถูกกดขี่จากลัทธิขงจื้อ จึงทำให้ผู้หญิงในสมัยราชวงศ์ถึงตอนต้นโดยเฉพาะผู้หญิงชนชั้นสูงกล้าแสดงความสามารถทางด้านการเมืองและแย่งชิงอำนาจกับผู้ชาย สะท้อนให้เห็นว่าการเปิดกว้างของสังคมราชวงศ์ถึงตอนต้นและวัฒนธรรมของชาวเผ่าเหนือซึ่งไม่ได้ถือผู้ชายเป็นหลัก ผู้หญิงเป็นรองทำให้ผู้หญิงได้มีโอกาสแสดงความสามารถทางด้านการเมืองออกมาได้อย่างเต็มที่ เรียกได้ว่าผู้หญิงเหล่านี้มีความสามารถและมีบทบาทสำคัญในการสร้างประเทศและพัฒนาประเทศได้เท่าเทียมกับผู้ชาย

เอกสารอ้างอิง

เอกสารชั้นต้น

หนังสือภาษาจีน

Xie, Shengming; & Huang, Liping. editors. (2004a). **The Old Book of Tang China (Volume1)**.

Beijing: China's Overseas Chinese.

_____. (2004b). **The Old Book of Tang China (Volume 2)**. Beijing: China's Overseas Chinese.

_____. (2004c). **The New Book of Tang China (Volume 1)**. Beijing: China's Overseas Chinese.

_____. (2004d). **The New Book of Tang China (Volume 2)**. Beijing: China's Overseas Chinese.

เอกสารชั้นรอง

หนังสือภาษาจีน

Chen, Ruoshui. (2009). **Shadowed Landscapes Women's Culture and Family Life in Tang China**.

Guilin: Guangxi Normal University Press.

Duan, Tali. (2000). **Research on Status of Women in Tang China**. Beijing: People's Publishing.

Gao, Shiyu. (1988). **The Women of Tang China**. Xi'an: Sanqin.

Meng, Man. (2016). **Princess Taiping and Her Times**. Beijing: New Star.

Lu, Jingyi. (2013). **The History of China**. Beijing: China's Overseas Chinese.

Lu, Yifei. (1994). **The Custom of Hu and the Charm of Sui and Tang in China - The Influence of the Customs of Northern Minority Nationalities in Wei, Jin and Northern Dynasties on Sui and Tang in China**. Beijing: Shumuwenxian.

Zhan, Shichuang. (1990). **The Women and Taoism**. Shanghai: Shanghai Ancient Books.